

Opera rediviva!

De vorbă cu

**MIRCEA HORIA
SIMIONESCU**

despre:

- schimbarea mentalității
- rezistența la Wagner
- public, nostalgii și cerințe
- inventarul neajunsurilor

INTERVIU DE MIRA IOSIF

— *O întrebare firească pentru un nou director al Operei Române : ce-ați găsit în această instituție, când ați venit ?*

— Sentimentul unor valori indiscutabile : o bună echipă de cîntăreți, un cor excelent și, în general, oameni de mare calitate profesională ; o înrîstătoare lipsă de organizare. Am fost surprins să constat că Opera, această instituție ce trebuie să semnifice prin prezența ei în viața culturală a țării conștiința națională a unui popor, — deci, — această instituție de reprezentanță republicană a fost tratată de multe ori, ca o oarecare întreprindere provincială...

— *Înainte de a aborda problemele Operei noastre, v-aș întreba cum vedeți încadrarea scenei lirice, ca formă tradițională de artă, în contextul civilizației și culturii contemporane ?*

— Prin limbajul ei specific și universal, opera semnifică conștiința unui popor. Ca atare, ea trebuie să dăinuiască. Apare azi, însă, evident în lume o despărțire a spațiilor în care se poate și nu se poate dezvolta spectacolul de operă. O primă cauză : un spectacol de operă începe să coste enorm, antrenînd în montările grandioase pe care

publicul lui fidel le cere, forțe artistice extrem de costisitoare! Există din acest punct de vedere, în occident, țări care își pot permite să construiască un avion Concorde, și să întrețină un teatru de operă și balet, și altele care nu-și pot îngădui acest lux. Există apoi, opere a căror supraviețuire e asigurată și de factori extraestetici; de pildă, operele din Viena, din Paris, din Salzburg, Scala din Milano, Bolșoi din Moscova sînt teatre lirice cu o veche tradiție, în piatra zidului lor s-a înscris istoria, numele lor se asociază cu Verdi, Mozart, Wagner, Mahler! Dar avem și opere ex-orbitale, teatre naționale care trebuie puternic susținute, deoarece ele constituie un factor semnificativ în respectiva cultură națională. Evident, ca și teatrul, dar poate și într-o mai mare măsură, opera e amenințată azi de multipla concurență a mijloacelor tehnico-culturale: televiziunea, radioul, u.k.w., dar mai ales, discurile, benzile, casetele audio-video, sînt mijloace formidabile de expansiune a muzicii în cazul nostru. În fața lor nu poți rezista decît cu pilonii tradiționali ai spectacolului de operă, și acești piloni trebuie apărați...

— *Genul are totuși desuetudinea lui. Nu credeți că necesită o înnoire?*

— Opera rezistă de mai bine de trei secole. Nu o poți schimba în structura ei. *Freischütz* nu se poate reprezenta neglijînd fiorul romantic... Dacă accepți convenția cuvîntului cîntat, atunci, într-o anumită măsură totul e acceptabil. Nu poți face numai înnoiri superficiale, în producția curentă a operei. Nu mă refer desigur la montările de excepție, cu caracter de eveniment artistic, care obligatoriu trebuie să marcheze o stațiune. Sînt în lume tot felul de încercări, mai mult sau mai puțin fructuoase, de înnoire a genului. Depinde ce înțelegi prin înnoire! S-a montat de pildă *Traviata* la Scopljë cu Violeta în costum de stradă... Nu mi se pare o înnoire de substanță. Substanța nouă trebuie căutată în gîndirea și viziunea compozitorilor, și din acest punct de vedere mi se pare că situația noastră e satisfăcătoare. E destul să-i citez pe compozitorii Pascal Bentoiu, Doru Popovici, Cornel Țăranu, Aurel Stroe. Opera, însă, are nevoie de o îndelungată gestație ca să intre în conștiința publicului. Succesele anului '70, în domeniul creației muzicale, abia în deceniul următor vor fi considerate ca atare! Să nu uităm că publicul de operă este un public în genere tradiționalist; să recunoaștem că tot *Traviata* și *Trubadurul* fac săli pline! Cit despre opera modernă, din păcate la noi n-au ajuns să fie reprezentați încă nici Alban Berg, nici Stravinski, nici Britten sau Carl Orff...

— *Am ajuns la problema repertoriului. Am văzut cîteva titluri noi, ademenitoare...*

— Repertoriul nu-i o problemă simplă. Opera noastră e ancorată deocamdată la școala italiană. Aș afirma că se manifestă puternic conservatorismul stilului bel-canto. Noi n-am prezentat suficient publicului școala germană, școala franceză... Există parcă un consens să nu trecem de Puccini! De aceea, vrem să propunem o stațiune de tranziție, de reluare a ceea ce a căzut din pricina acestei mentalități: *Oedip-ul* lui Enescu, *Pelléas și Mélisande*, *Lohengrin*, *Cavalerul Rozelor*... Deci, trebuie mai întîi să venim cu refaceri din moștenirea preluată, fiindcă, repet, obiectivul principal rămîne schimbarea mentalității — deopotrivă a publicului și a cîntăreților noștri. E o operație anevoioasă, care cere timp, și o justă echilibrare a valorilor. De aceea am și introdus printre premierele acestei stagiuni *Walkiria* de Wagner, și *Albert Herring* de Benjamin Britten.

— *Sînt formați cîntăreții pe care îi presupune acest repertoriu?*

— Pe unii îi avem, pe alții îi vom împrumuta. Formarea cîntăreților, iată o altă problemă principală, fundamentală, aș spune. Trebuie să imprimăm aici o concepție modernă, pe suportul unor necesități programatice. Ca să ne asigurăm repertoriul viitorilor ani, trebuie să ne pregătăm de pe acum cîntăreții. Am mai spus că școala noastră e în general favorabilă bel-canto-ului; din Conservator se cultivă această direcție. De aceea, la Wagner se opune rezistență! Soluția dezvoltării Operei nu stă, așadar, în simpla alegere a titlurilor, ci în schimbarea concepției majorității artiștilor noștri, partizani exclusiviști ai stilului italian.

— *Cum vedeți această schimbare de mentalitate?*

— Printr-o dublă operație: acționînd în rîndul artiștilor și educînd-ne publicul. Nu s-a lucrat niciodată, ținîndu-se seama de structura unui repertoriu de perspectivă. Așadar, vom oferi artiștilor noștri alte roluri, iar publicului niște restituiri. Suportăm, precum se vede, consecințele unei politici de repertoriu a minimei rezistențe, confortabile, politică care a dăinuit mai mulți ani.

— *Care e compoziția publicului actual al Operei? Ce public ați dori să captați?*

— Am încercat anul trecut un test privind compoziția unei săli, prin sondaj direct. Rezultatul e interesant, și mi se pare că are valoare de generalizare: 30% din spectatori unei serii sînt foști cîntăreți, cîntăreți nerealizați, sau virtuali; 20% „microbiști”,

adică autentici și falși melomani; 30% pensionari sau oameni trecuți de 50 de ani; în consecință, un public mai mult sau mai puțin avizat dar oarecum conservator, destul de rezistent la înnoiri. Restul, spectatori întâmplători, turiști din țară sau străinătate. În legătură cu publicul am mai făcut câteva constatări: crește interesul pentru balet; oamenii vin la operă — dincolo de preferințele de „voce”, — pentru montare. Se manifestă nu numai la noi, ci în general, în lume, o anumită nostalgie pentru ceremonialul de altădată al spectacolului de operă, pentru ținuta de rigoare, pentru fast. Avem un public „nostalgic”, care tinjește după stilul academice, și desigur, după performanțe vocale! Îmi spunea recent Jean-Claude Riber, directorul Operei din Nancy, că a constatat o creștere a interesului pentru operă în raport direct cu sporirea fastului montărilor...

— Totuși tineretul ar veni la operă pentru cu totul alte motive...

— Atragerea tineretului rămâne încă o problemă. Gustul tinerilor pentru spectacolul de operă este încă nededucat. Evident, aici o parte din vină o poartă și sistemul nostru de învățământ, care nu cultivă îndeajuns formația artistică, pe de altă parte, evident că noi trebuie să sporim atractivitatea spectacolelor noastre, să căutăm punctele de interes care coincid cu preocupările publicului tânăr. Eu cred că o operă ca *Walkiria*, de exemplu, ar avea succes și în rândurile tineretului. E o prejudecată a cîntăreților și v-am mai spus cauzele, că un program greu și de ținută e inaccesibil! Tineretul nostru e dornic de cultură. După cum publicul, deopotrivă tânăr și matur, e interesat să capete „colecții”. Precum știm, omul nu depozitează ci colecționează, sistematizează. În fața exploziei informaționale care ne afectează, nevoia de sistem și opțiune în cultură, azi e mai acută ca oricînd. Nu împlător ciclurile, — de pildă ciclul Beethoven e întotdeauna asigurat la Filarmonică. Colecțiile se vînd mai bine ca lucrările disperate! În intenția noastră este să avem cîndva un ciclu Wagner integral, și desigur opera secolului 20...

— Se pare aici că terenul e aproape nedefrișat...

— Pentru a construi un repertoriu pe opera contemporană îți trebuie mijloace complexe. Nu e totul să găsești un titlu sau un compozitor. Trebuie să asigurăm o modelare a gustului, ținînd seama deocamdată de cerere și desfacere, sau, cum se spune astăzi, de marketing. Am dorit mult să reprezentăm *Hamlet* de Pascal Bentoiu. Mi se pare un act de cultură de prestigiu pentru repertoriul operei noastre, și sperăm că, eu timpul, îl vom realiza. Deocamdată, în conștiința publicului nostru au intrat, — mă refer la opera contemporană, *Năpasta*, *Ion Vodă cel Cumplit*, *O noapte furtunoasă*, și le vom relua. Paralel cu ele, vom da *Wozzek*. Poate că *Wozzek* nu va rezista decît două spectacole, dar aceasta nu ne poate împiedica de a-l programa...

— Dincolo de înnoirea repertoriului, cum preconizați în noirea montărilor? Mă refer la regie, la scenografie.

— Iată-ne la alte puncte nevralgice! Trebuie să recunosc că uneori mi se pare jalnică desuetudinea montărilor; concepția mediocră a regiei, scenografia naturalistă. Deocamdată, regia de operă merge pe linia reconstituirii naive, muzeistice. În ciuda prejudecăților „teoretizate” că un regizor de teatru nu are ce căuta la Operă, intenționăm să-i invităm pe marii noștri regizori să ne asigure câteva montări.

— Deoarece v-ați referit în presa cotidiană și săptămînală la problemele curente ale activității, și ați dat destule date despre activitatea acestui an, v-aș ruga doar, să rezumați programul stagiunii '72-'73 din punctul de vedere al concepției.

— Sper ca noua conducere să constituie o echipă, însușindu-mă punctul de vedere al lui Mircea Malița — vezi „Discurs despre spiritul de echipă”: în primul rînd îmbrățișez ideea că nu oamenii „identici” constituie o echipă, ci invers, partenerii cu opinii diferite care nu se concurează dar pot colabora excelent în vederea realizării lucide a unui proiect.

Intențiile noastre globale se vor vedea poate mai puțin distinct în această stagiune de refaceri și reluări. Sperăm că ele se vor contura mai vizibil în viitorul apropiat. Ce am realizat deocamdată? Un inventar al neîmplinirilor. Un catalog al dificultăților birocratice, contabilicești, organizatorice. Nu le repet. Le-am expus în alte părți. Am realizat, totuși, o programare a repertoriului în gruparea seriilor și ciclurilor, conform unei practici stabilite în întreaga lume. O programare calendaristică a zilelor de spectacol, și a distribuțiilor; am pus în conexiune diferitele compartimente desfăcute ale acestei uriașe uzine care e Opera Română; folosim mai rațional spațiile de repetiții; am ajustat activitatea artistică în raport cu posibilitățile concrete de realizare; ne propunem reactivizarea Studioului; într-un cuvînt o raționalizare științifică a muncii noastre.

— Ce „idee fixă” vă obsedează în activitatea cotidiană?

— Să ajung la zi cu creația de operă, să montăm o operă modernă românească, de pildă *Hamlet* de Pascal Bentoiu...